

Fata morgana

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven
van de nieuwste boeken van Ambo|Anthos uitgevers via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Christine Mangan

Fata morgana

Vertaald door
Mechteld Jansen

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 3953 0

© 2018 Christine Mangan

© 2018 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos uitgevers,

Amsterdam en Mechteld Jansen

Oorspronkelijke titel *Tangerine*

Oorspronkelijke uitgever Ecco

Omslagontwerp bij Barbara

Omslagillustratie © Vlada Photo / Shutterstock

Foto auteur © Casey Carsello

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Voor mijn ouders, die altijd hebben
geloofd dat dit mogelijk was.

En voor R.K., altijd.

Spanje

Er zijn drie mannen voor nodig om het lijk uit het water te halen.

Het is een man – dat kunnen ze zien, maar niet veel meer. De vogels hebben hem al te pakken gehad, misschien aangelokt door de glimmend zilveren dasspeld. Daar komen toch alleen eksters op af? zeggen ze tegen zichzelf. Dan zal hij er wel drie gezien hebben, zegt een van de mannen – een grove poging tot humor, een toespeeling op het oude kinderversje waarin drie eksters de dood aankondigen. *Three for a funeral*. Ze tillen hem op, verrast door zijn gewicht. Wegen doden meer? vraagt een andere man zich hardop af. Samen wachten ze op de politie. Ze proberen niet naar beneden te kijken, naar de lege oogkassen waarin de ogen van de dode man hebben gezeten. Ze kenden elkaar nog niet, deze drie, maar vanaf nu zijn ze verbonden door iets wat dieper gaat dan een familieband.

Natuurlijk is alleen dat eerste stukje waar – de rest heb ik erbij verzonnen. Ik heb tegenwoordig tijd voor zulke dingen, terwijl ik voor me uit zit te staren, dwars door de kamer of uit het raam. De natuur buiten verandert, maar verder niets. Ik denk dat sommige mensen dit ‘kijken’ zouden noemen, maar ik zou zeggen dat dat iets heel anders is – het verschil is even groot als dat tussen dagdromen en nadenken.

Het is een warme dag; de zomer nadert snel. Het licht van de zon is al aan het vervagen en de hemel heeft een merkwaardig gele

kleur gekregen, een voorbode van storm aan de horizon. Op dit soort momenten – als de lucht drukkend en warm is, dreigend – adem ik met gesloten ogen in en kan ik Tanger weer ruiken. Het is de geur van een bakoven, van iets warmes dat toch niet brandt, zo'n beetje als marshmallows, maar dan minder zoet. Een vleug van specerijen, van iets vagelijk bekends, zoals kaneel, kruidnagelen, kardemom zelfs, en dan nog iets anders wat ik helemaal niet ken. Een troostende geur, als een herinnering uit je kindertijd, een geur die je omwikkelt en omhult en je een gelukkige afloop belooft, net als in sprookjes. Natuurlijk ten onrechte. Want onder de geur, onder de troost, zoemen vliegen, ritselen kakkerlakken, loeren uitgehongerde katten vals naar elke beweging die je maakt.

Meestal verschijnt de stad als in een koortsdroom, een schemerige *fata morgana* waarvan ik nauwelijks kan geloven dat die vroeger echt was, dat ik daar ben geweest en dat de mensen en de plekken die ik me herinner tastbaar waren, geen wazige schaduwen die zijn opgeroepen door mijn eigen geest. De tijd gaat snel, vind ik, en verandert mensen en plekken eerst in geschiedenis en dan in verhalen. Ik heb moeite om het verschil te onthouden, want mijn geest houdt me tegenwoordig vaak voor de gek. Op de slechtste momenten – de beste momenten – vergeet ik háár. Vergeet ik wat er is gebeurd. Het is een merkwaardige gewaarwording, want ze is er altijd. Ze ligt altijd net onder de oppervlakte op de loer en dreigt naar boven te komen. Maar er zijn ook tijden dat zelfs haar naam me ontglipt en dus heb ik me aangewend die op te schrijven, op elke snipper papier die ik maar kan vinden. 's Nachts, als de verpleegsters weg zijn, fluister ik hem voor me uit, als de catechismus die ik als kind heb geleerd, alsof de herhaling me zal helpen hem te onthouden, te voorkomen dat ik hem vergeet – want ik mag hem nooit vergeten, houd ik mezelf voor.

Er wordt op de deur geklopt en een jong meisje met rood haar komt de kamer binnen. Ze heeft een dienblad met eten in haar handen. Haar armen zitten onder de sproeten, zie ik, zo erg dat de

bruine vlekjes de bleke huid overwoekeren.

Ik vraag me af of ze ooit heeft geprobeerd ze te tellen.

Als ik naar beneden kijk, zie ik op het nachtkastje naast mijn bed een stukje papier liggen met een naam erop gekrabbeld, en die naam zit me dwars. Het is niet mijn eigen naam, maar ik voel dat hij belangrijk is, dat ik hem moet proberen te onthouden. Ik breng mijn gedachten tot rust. Het is een techniek waar ik vaak baat bij heb: mijn uiterste best doen om niet na te denken, maar stiekem zo diep nadenken als ik maar kan.

Er gebeurt niets.

‘Klaar voor het ontbijt?’

Ik kijk op en zie tot mijn verwarring een vreemd meisje met donkerrood haar voor mijn neus staan. Ze kan niet ouder dan dertig zijn, dus we schelen hooguit een paar jaar. Rood haar brengt ongeluk, denk ik. Ze zeggen toch dat je mensen met rood haar moet mijden als je op een zeereis voorbereidt? En ik geloof dat ik binnenkort naar zee moet – op weg naar Tanger. Ik ben nu onrustig, wil dit slechte roodharige voorteken zo snel mogelijk mijn kamer uit hebben. ‘Waar kom jij vandaan?’ zeg ik streng. Ik ben boos omdat ze niet eens heeft geklopt.

Ze negeert mijn vraag. ‘Hebt u geen honger?’ In haar hand heeft ze een lepel met een of andere grijze substantie erop – ik zoek het woord, maar mijn hoofd wil niet meewerken. Boos nu duw ik hem van me af en wijs in plaats daarvan naar het stukje papier naast mijn bed. ‘Gooi dat eens in de prullenbak,’ zeg ik. ‘Iemand stuurt me de hele tijd briefjes met onzin erop.’

Ik leun achterover op mijn bed en trek de dekens op tot aan mijn kin.

Het is zomer, denk ik, maar mijn kamer voelt plotseling zo koud aan als de winter.

I

Tanger 1956

Alice

Op dinsdag was het marktdag.

Niet alleen voor mij, maar voor de hele stad. De Rifvrouwen die in een stoet uit de bergen naar beneden kwamen, luidden het begin in, met hun manden en karren boordevol fruit en groente, links en rechts geflankeerd door hun ezels. Als reactie daarop kwam Tanger tot leven: er verschenen mensenmassa's, de straten stroomden vol met mannen en vrouwen, zowel buitenlands als inheems. Ze wezen en bestelden, discussieerden en dongen af, wisselden geld in voor een beetje van dit en een beetje van dat. Op die dagen leek de zon wel feller, warmer, en het hete zonlicht verbrandde mijn nek.

Terwijl ik achter het raam stond neer te kijken op de aanzwelende menigte wenste ik in stilte dat het nog maandag was. Maar maandag, wist ik, was altijd valse hoop, een valse troost, want uiteindelijk zou het dinsdag worden en moest ik me weer staande houden in de kolkende chaos beneden me. Gedwongen om voor de indrukwekkende Rifvrouwen te verschijnen die, zelf gehuld in felle, schreeuwerige kleuren, hun blik kritisch langs mijn saaie, alledaagse, flets bij hun kleren afstekende jurk lieten gaan. Dan overviel me een zorgelijk gevoel – de angst dat ik een buitensporige prijs zou moeten betalen zonder het te beseffen, dat ik hun de verkeerde munten zou geven, dat ik de verkeerde woorden zou uit-

spreken, dat ik mezelf voor gek zou zetten en dat ze me allemaal zouden uitlachen en dat duidelijk zou blijken wat een vergissing het was geweest om hier te komen.

Marokko. Het woord riep beelden op van een uitgestrekte woestijnleegte, van een brandende rode zon. De eerste keer dat ik John erover hoorde verslikte ik me in het drankje dat hij me in de hand had gedrukt. We hadden met elkaar afgesproken in The Ritz op Piccadilly, en alleen op aandringen van tante Maude – die me in die weken na mijn terugkeer van Bennington College van alles opdrong, onontkoombaar, als hoofdpijn die ik nooit helemaal kwijtraakte. Ik was nog maar een paar maanden terug in Engeland, kende John nog korter, maar op dat moment was ik ervan overtuigd dat ik het kon voelen – zijn opwinding, zijn energie die de ruimte om ons heen vulde, pulserend in de warme zomerlucht. Ik leunde naar voren, wilde het gevoel enthousiast vastpakken, omarmen, een deel ervan voor mezelf opeisen, en ik had het idee tussen ons in laten bezinken. Afrika. Marokko. Een paar weken eerder zou ik gesteigerd hebben, een week later zou ik misschien alleen maar gelachen hebben – maar toen ik op die dag, op dat moment, naar Johns woorden luisterde, naar zijn beloftes en zijn dromen, had het allemaal maar al te echt, al te bereikbaar geleken. Voor het eerst sinds Vermont voelde ik verlangen – ik wist niet precies naar wat, en ik vermoedde op dat moment al dat het misschien niet eens naar de man was die tegenover me zat, maar evengoed verlangde ik iets. Ik had een slokje van de cocktail genomen die hij voor me had besteld. De champagne was al lauw en doodgeslagen, en ik voelde het zuur op mijn tong, in mijn buik. Ik had mijn hand uitgestoken voor ik van gedachten kon veranderen en zijn hand tussen mijn vingers geklemd.

Want hoewel John McAllister absoluut niet de man was van wie ik vroeger had gedroomd – hij was een luidruchtig groepsmens, driest en vaak roekeloos – was ik onwillekeurig blij met de kans die hij me voorspiegelde: alles vergeten, het verleden achter me laten.

Niet elke dag en elke seconde nadenken over wat er gebeurd was in de koude, winterse Green Mountains in Vermont.

Er was al ruim een jaar voorbij, maar er hing nog altijd een wazige mist omheen waaraan ik maar niet leek te kunnen ontsnappen, hoelang ik ook door de doolhof dwaalde. Het is beter zo, had mijn tante gezegd toen ik haar vertelde over de schimmige glans die mijn herinneringen hadden gekregen en zei dat ik me die verschrikkelijke avond niet tot in detail kon herinneren, evenmin als de dagen erna. Laat het in het verleden, had ze me aangeraden, alsof mijn herinneringen voorwerpen waren die je in dozen kon opbergen, op een veilige plek waar ze hun geheimen nooit zouden prijsgeven.

En in zekere zin had ik dat ook gedaan, had ik mijn ogen gesloten voor het verleden – en ze weer geopend voor John, voor Tanger, voor de verblindende zon van Marokko. Voor het avontuur dat hij had beloofd – compleet met aanzoek en een echte ring, maar niet met een officiële plechtigheid, alleen een boterbriefje.

‘Maar dat kan toch niet,’ had ik eerst geprotesteerd. ‘We kennen elkaar nauwelijks.’

‘Maar natuurlijk wel,’ had hij me gerustgesteld. ‘Jouw familie is praktisch familie van de mijne. We kennen elkaar eerder te goed.’ Hij lachte, wierp me zijn ondeugende grijns toe.

Ik zou zijn naam niet aannemen – op dat punt was ik onvermurwbaar. Het leek me belangrijk om nog een deel van mezelf te behouden, van mijn familie, na alles wat er gebeurd was. En er was nog iets, iets wat ik moeilijker kon uitleggen, zelfs aan mezelf. Want als ik ging trouwen zou er technisch gezien weliswaar een einde komen aan de voogdij van mijn tante, maar ze zou wel mijn financiële bewindvoerder blijven tot ik eenentwintig werd. Pas dan zou de erfenis van mijn ouders vrijkomen op mijn eigen naam. Het idee om dubbel afhankelijk te zijn vond ik al te afschrikwekkend. Dus toen ik mijn paspoort pakte, stond daar nog altijd Alice Shipley in.

En aanvankelijk had ik mezelf voorgehouden dat Tanger niet zo verschrikkelijk kon zijn. Ik stelde me dagen voor die ik doorbracht met tennissen in de warme Marokkaanse zon, een ploeg bedienen die klaarstond om ons op onze wenken te bedienen, allerlei exclusieve clubs in de stad waar we lid van zouden zijn. Je kon wel een erger leven leiden, wist ik. Maar John wilde het echte Marokko ervaren, het echte Tanger. Dus terwijl zijn collega's goedkoop Marokkaans personeel inhuurden en hun vrouwen hun dagen doorbrachten met lummelen bij het zwembad of feestjes organiseren, haalde John daar zijn neus voor op. Liever gingen hij en zijn vriend Charlie de stad in, waren ze uren zoet in de hamam of op de markten, rookten ze hasj achter in de cafés en probeerden ze altijd een wit voetje te halen bij de oorspronkelijke bewoners in plaats van bij hun collega's en landgenoten. Charlie was overigens degene die John had overgehaald om naar Tanger te komen. Hij had hem overstelpt met enthousiaste verhalen over het land: de schoonheid, de wetteloosheid, totdat John half verliefd was op een plek die hij nog nooit had gezien. En in het begin had ik echt mijn best gedaan, was meegegaan naar vlooiemarkten om meubels te zoeken, naar soeks om boodschappen te doen. Ik had naast hem in cafés gezeten en café au lait gedronken en geprobeerd mijn toekomst te herschrijven in de hete en stoffige stad die voor hem liefde op het eerste gezicht had betekend, maar die mij maar bleef ontglippen.

Maar toen was er dat incident op de vlooiemarkt geweest.

Midden in de chaotische drukte van verkopers en kraampjes, met lukraak op een hoop gegooide antieke voorwerpen en achtteloos opgestapelde rommel, had ik me omgedraaid en was John verdwenen. Terwijl ik daar stond, tussen de vreemden die aan alle kanten om me heen drongen, werden mijn handen al klam van de bekende eerste tekenen van angst. Schaduwen speelden aan de rand van mijn blikveld – de vreemde, ijle verschijningen die volgens de artsen maar verbeelding waren, maar die voor mij echt voelden, stoffelijk, tastbaar, en die leken te groeien tot ik niets

anders meer kon zien dan hun donkere vormen. Op dat moment werd ik getroffen door het besef hoe ver ik eigenlijk van huis was, van het leven dat ik me vroeger had voorgesteld.

Later had John erom gelachen en beweerd dat hij maar een minuutje weg was geweest, maar de volgende keer dat hij me meevroeg naar de stad had ik mijn hoofd geschud, en daarna had ik steeds weer een ander excuus gevonden. In plaats daarvan bracht ik uren – lange, eenzame, vermoeiende uren – door met het ontdekken van Tanger vanuit ons veilige appartement. Na de eerste week wist ik precies hoeveel stappen het kostte om van de ene naar de andere kant te lopen – vijfenveertig, soms meer, afhankelijk van de grootte van mijn passen.

Uiteindelijk begon ik te voelen dat John spijt had. Onze gesprekken beperkten zich tot praktische zaken, tot de financiën, nu mijn toelage onze belangrijkste inkomstenbron was. John kon slecht met geld omgaan, had hij me ooit met een grijns verteld, en op dat moment had ik geglimlacht en gedacht dat hij bedoelde dat geld hem niet kon schelen, dat hij zich er nooit zorgen over maakte. Maar wat hij werkelijk bedoelde, ontdekte ik al snel, was dat zijn familie bijna geen kapitaal meer had. Er was nog net genoeg om hem goed in de kleren te houden, zodat hij kon voorwenden dat hij nog altijd in dezelfde weelde leefde als vroeger, in de rijkdom waarmee hij geboren was en waarop hij nog steeds recht meende te hebben. Een illusie, besepte ik snel. En dus gaf ik hem elke week mijn toelage. Het kon me niet veel schelen en het interesseerde me nauwelijks waar de bedragen uiteindelijk aan opgingen.

En elke maand weer verdween John gewoon: in zijn geheimzinnige stad, die hij liefhad met een hartstocht die ik niet kon begrijpen, om in zijn eentje haar geheimen te onderzoeken, terwijl ik binnen bleef – als mijn eigen cipier en gevangene tegelijk.

Nu keek ik op de klok en fronste. De vorige keer dat ik keek was het nog maar halfnegen geweest, en nu tikten de wijzers gestaag

naar het middaguur toe. Ik vloekte en liep snel naar mijn bed, met daarop de kleren die ik daar eerder die ochtend had klaargelegd, voordat ik al die uren daarna was kwijtgeraakt. Want vandaag had ik John beloofd dat ik naar de markt zou gaan; vandaag had ik mezelf beloofd dat ik het zou proberen. En dus keek ik naar mijn kleding, zoals die daar lag, de typische dracht van een heel gewone vrouw die de wekelijkse boodschappen gaat doen: kousen, schoenen, een jurk die ik in Engeland had gekocht voor ik naar Tanger verhuisde.

Toen ik de jurk over mijn hoofd trok, zag ik een scheurtje in het voorpand, precies daar waar het kant aan de kraag was bevestigd. Ik fronste en bracht het scheurtje dicht naar mijn gezicht om het beter te bekijken, en ik probeerde niet te trillen bij de aanblik van de beschadigde stof, hield mezelf voor dat het geen voorteken was, geen waarschuwing, dat het helemaal niets betekende.

Het voelde te warm in de kamer en dus stapte ik het balkon op, om even te ontsnappen aan de benauwende muren. Met mijn ogen dicht hunkerde ik naar het kleinste briesje, en ik wachtte, maar er kwam niets, behalve de roerloze, schrale hitte van Tanger die op me neersloeg.

Er ging een minuut voorbij, en toen nog een, en terwijl ik in de stilte stond te luisteren naar mijn ademhaling be kroop me het merkwaardige gevoel dat er iemand naar me keek. Ik opende mijn ogen en wierp een snelle blik op de straat onder me. Er was niemand. Alleen een handjevol stadsbewoners op weg naar de markt, haastig lopend omdat die zo onderhand al ten einde liep. 'Verman je een beetje,' fluisterde ik, terwijl ik de veilige flat weer inging. Desondanks deed ik de ramen stevig achter me dicht, met bonzend hart. Toen ik op de klok keek, zag ik dat het nu halftwee was. De markt kon wel wachten, zei ik tegen mezelf.

Dat zou wel moeten, wist ik, en met bevende handen trok ik de gordijnen dicht, zodat zelfs het kleinste sprankje zonlicht er niet tussendoor kon.

Lucy

In de fel brandende zon stond ik tegen de reling geleund. Ik voelde het geschommel onder me sterker worden, voelde iets in mijn buik trekken toen de veerboot met horten en stoten onhandig op zijn eindbestemming afkoerste: Marokko. Haastig pakte ik mijn koffer. De afgelopen maanden had ik al gedroomd van grootse, meeslepende vergezichten met Moorse bouwkunst, van doolhofachtige kronkels in levendige soeks, van bonte mozaïeken en in felle kleuren geschilderde steegjes. Ik sloot me aan in de rij die zich al begon te vormen en rekte mijn hals, want ik kon niet wachten om mijn eerste, echte blik van Afrika op te vangen. Want haar geuring hing hier al, wenkte ons vanaf de kust – de belofte van het onbekende, van iets wat oneindig dieper en voller was dan ik ooit had ervaren in de koude straten van New York.

En Alice, die was hier ook, ergens in het kloppende hart van de stad.

Toen ik van de boot kwam, zocht ik in de mensenmenigte naar haar gezicht. In de paar uur tussen land en zee had ik mezelf wijs-gemaakt dat ze me misschien zou komen begroeten, zelfs na alles wat er gebeurd was. Maar er was niemand. Geen enkel bekend gezicht. Alleen maar tientallen bewoners van deze stad – van kleine jongens tot oude mannen – die mij, net als de andere toeristen die waren uitgestapt, probeerden te verleiden een of andere dienst van

hen af te nemen. ‘Ik ben geen gids – gewoon een bewoner hier die iedereen kent. Ik breng u naar plekken die de andere gidsen niet kennen.’ Toen dit niet werkte, werd er koopwaar getoond: ‘Madame wil een tas?’ Tegen de man achter me: ‘Monsieur wil een riem?’ Jassen gingen open, andere artikelen werden eruit gehaald en elke argeloze nieuwkomer kreeg die onder de neus geduwd. Sieraden, houten beeldjes en vreemde, exotisch uitziende muziekinstrumenten. Net als alle anderen wuifde ik de snuisterijen ongeduldig weg.

Er waren maar weinig reisgidsen over Tanger, maar ik had alle boeken die ik kon vinden over de stad die ik spoedig mijn thuis zou noemen, zij het tijdelijk, regel voor regel gespeld. Ik had Wharton en Twain gelezen, en eenmaal, uit wanhoop, een paar bladzijden Hans Christian Andersen. Verrassend genoeg had ik daar nog het meest aan nu ik bestormd werd door gretige gidsen, die zich in een verpletterende vloedgolf van gezichten als sprinkhanen op de aankomende boten stortten, klaar om de naïeve en onervaren reiziger allerlei diensten te verlenen. Die laatste omschrijving was zeker op mij van toepassing, maar de eerste nooit. Dus was ik klaar, voorbereid, bewapend met woorden en achtergrondinformatie die me moesten beschermen tegen dit chaotische tafereel. Ik wist precies waar ik in terecht zou komen na de veilige en betrekkelijk rustige veerboot. Maar tegelijkertijd had ik me hier onmogelijk op kunnen voorbereiden. Wharton, Twain en zelfs Andersen – uiteindelijk schoten hun woorden toch tekort als schild en zwaard.

Ik probeerde weg te lopen van de sjacheraars, met een stadsplatetegronde stevig in mijn handen geklemd – alsof ik daarmee mijn vastberadenheid wilde bewijzen. Ik schudde mijn hoofd, mompelde eerst in het Frans, *non, merci*, en daarna in het Spaans, *no, gracias*, en daarna, uit frustratie, in het minuscule beetje Arabisch dat ik voor mijn reis had geleerd – *la, shoekran*. Niets hielp. Ik zette door, vastbesloten om de haven uit te komen en de medina te bereiken. De meesten gaven het op, maar enkelen bleven volhouden en lie-